



# ליקוט כללי הגהת שיחות ומאמרים

– מלוקט משיחות, מכתבים, מענות, עלי הגהה ועוד –

- תדפיס -



יום הבהיר י"א ניסן תשפ"ה  
קכ"ג שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א



## פתח דבר

לכבוד יום הבהיר, יום עשתי עשר לחודש ניסן (חודש הגאולה) – נשיא לבני אשר, אשר "הוא יתן מעדני מלך"<sup>1</sup> –

יום הולדת הקכ"ג של כ"ק אדמו"ר שליט"א,

הננו מוציאים לאור – תדפיס מיוחד מתוך ליקוט "כללי הגהת שיחות ומאמרים", מלוקט מתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א – שיחות, מכתבים, מענות, דברים שכתב על עלי-ההגהה של שיחות ומאמרים, ועוד.

תדפיס זה כולל כללים בנוגע לימוד השיחות, ואי"ה בליקוט המלא (הנמצא בשלבי עריכה) יכול גם כללים והוראות: (א) ע"ד סגנון השיחות והתאמתם לקהל היעד. (ב) סדר הוצאתם לאור. (ג) על עריכת והדפסת שיחות.

\* \* \*

בכמה שיחות עורר כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד הצורך בלימוד כללי התורה, ומהם – בשיחת ש"פ משפטים תשמ"ה<sup>2</sup>:

"ומידי דברי בכגון דא – הרי כאן המקום לעורר (ואולי סוכ"ס ינסו לתקן את הדבר) על העובדה שלא נהוג ללמוד בישיבות "כללי הלימוד", שאז עלולים ללמוד ולפלפל כו' מתוך גישה בלתי נכונה (ולדוגמא: להקשות דוגמת קושיא הנ"ל), מכיון שלא הקדימו ללמוד את כללי הלימוד.

". . . רואים במוחש, שבהעדר לימוד וידיעת "כללי הלימוד", עלולים לטעות בענינים פשוטים ועיקריים (כמו: הכלל הכי פשוט ש"קושיא" צריכה להיות בנוי על סברא חזקה דוקא), ובפרט כאשר רוצים "לחדש" בתורה".

ומובן, שכן הוא גם ביחס ללימוד תורת כ"ק אדמו"ר שליט"א, שצריך להיות ע"פ הכללים שכ"ק אדמו"ר שליט"א קבע בתורתו, ובפרט – כאשר רוצים לחדש בה.

ולכן, הננו מדפיסים בזה "כללי הגהת שיחות ומאמרים" – הכולל כללים והוראות אודות אופן הלימוד בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכן אודות סדר עריכתם והוצאתם לאור, שעל פיהם יבין הלומד איך להקשות ולדייק ולחדש בתורתו, וכמו"כ – כיצד צריכה להיות הגישה (ובמילא – אופן הלימוד) לכל חלק וחלק בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

\* \* \*

---

(1) ראה לקוטי לוי יצחק – אגרות ע' שכד"ה. ע' תיט.  
(2) התועדויות תשמ"ה ח"ב ע' 1261. עיי"ש בארוכה.

## כללי הגהת שיחות ומאמרים

כללי העריכה:

א) בתחילה באים מקור ורקע הדברים (באותיות כאלו), ואח"כ – דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א בצורתם ובלשונם (באותיות כאלו).

ב) הלשון של כ"ק אדמו"ר שליט"א הובא ללא שום השמטות ושינויים, אף שלפעמים מה שנוגע לעניינינו בא רק בדרך אגב בלבד, ושאר האריכות אינו נוגע לנושא הליקוט (אך יש לציין, שלפעמים דלגנו על קטעים באמצע דבריו שאינם שייכים כלל לנושא הליקוט).

ג) כאשר ענין מסויים שייך לכמה כללים, הנה כדי למנוע הכפלות כו' – הבאנו כל הענין במקומו העיקרי, ובשאר המקומות הבאנו רק מה ששייך לאותו כלל (בהשמטת שאר ההמשך), וצוויין למקומו העיקרי ששם הובא הענין בשלימות, כדי שהמעייין יוכל לעיין שם.

ד) כדאי להעיר, שבהרבה קטעים ישנם תיבות וענינים שבאים בהמשך להמבואר במקור הדברים, שכדי להבינם כראוי צריכים לעיין בגוף השיחה או המענה כו'.

ה) בסוף הליקוט הוספנו תוכן ענינים מפורט של כל הכללים, הנכתב בסגנון של כללים (בשונה מלשונו של כ"ק אדמו"ר שליט"א) – למען ירוץ בו הקורא, בכדי שגם אחד שאינו רגיל בסגנון כ"ק אדמו"ר שליט"א במענות כו', יבין תוכן הדברים.

\* \* \*

יש לציין, שליקוט זה אינו בשלימות, כי יתכן שישנם כמה מקורות בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א שאינם מומצאים מהמערכת, וכן מזמן לזמן מתפרסמות עוד הוראות והתייחסויות של כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד הגהת שיחות. ונוסף לזה, ידוע מאמר דוד המלך שגיאות מי יבין.

ולכן מבקשים, בבקשה כפולה ומכופלת, שכל מי שיש בידו הערות ותיקונים, או חומר שעדיין לא נכנס בהליקוט, שיואיל לשלחם להמערכת על מנת לתקנם במהירות הבאות.

כתובת המערכת: [InyoneiSichosKodesh@gmail.com](mailto:InyoneiSichosKodesh@gmail.com)

\* \* \*

ויה"ר שע"י הלימוד וה"קאך" בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובאופן ד"לאפשה לה", ובפרט ע"י הקדמת ידיעת כללי התורה – נזכה לעוד שיחות ומאמרים בהתגלות כ"ק אדמו"ר שליט"א, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,

## פתח דבר

"מנחם שמו"<sup>3</sup>, שילמד תורה את כל בני<sup>4</sup>, גילוי פנימיות התורה, "סוד טעמי ומסתר צפונותי"<sup>5</sup>, בתכלית השלימות, ועד ל"תורה חדשה מאתי תצא"<sup>6</sup>.

### המערכת

יום הבהיר י"א ניסן תשפ"ה (ת"הא שנת פ'לאות הגאולה)  
יום ההולדת הקכ"ג של כ"ק אדמו"ר שליט"א  
שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א  
ברוקלין, נ.י.

---

(3) ראה סנהדרין צח, סע"ב. איכ"ר פ"א, נא. – וראה לקוטי לוי"צ על פסוקי תנ"ך ומחז"ל ע' קו.

(4) ראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט. וראה לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.

(5) פרש"י שה"ש א, ב.

(6) ויק"ר פי"ג, ג – ע"פ ישע"י נא, ד. וראה בארוכה קונטרס בענין תורה חדשה מאתי תצא – משיחת יום ב' דחג השבועות תנש"א.



## מפתח ותוכן



### פרק א: שיחות מוגהות

#### הביאורים

- 6.....אינם לפי כל השיטות.....
- 14.....אינם מקיפים כל הפרטים והסוגיות.....
- 15.....ע"ד דיוק בשינוי הלשונות.....
- 16.....לפעמים המבואר אינו פס"ד ומסקנא סופית.....
- 16.....הסגנון ותיבות קישור - של המניחים.....
- 17.....הלימוד צריך להיות באופן שיהי' מובן להשומעים.....

#### ההערות ומראי מקומות

- 18.....תכליתם.....
- 19.....ההערות - רק הערות ותו לא.....
- 21.....הגהת המראי מקומות.....
- 23.....מקומות שמבוארים להיפך.....
- 24.....אי הפירוט של כמה ציונים.....

## פרק א

# שיחות מוגהות

### הביאורים

אינם לפי כל השיטות

#### א.

מענה ר' איסר זלמן ווייסבערג על הערותיו בשיחת אחרון של פסח תשמ"ז בענין גדר החיוב דחינוך - בהמשך להוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א אליו להכין עיבוד ממנה לציבור התורני. כ"ק אדמו"ר שליט"א השיב על שאלותיו כו', ואח"כ כתב בעלה בפ"ע בין השאר<sup>7</sup> (ליקוט מענות קודש תשמ"ז מענה קלט. ושי"נ):

ועוד וג"ז עיקר - ישנו לימוד ע"פ הסברה בפשטות -

מבלי לערב בזה ולברר ולבאר השיטות וכו' דכל גדולי ישראל

ובלימוד כזה - כל דפשיט מעלי טפי

[ולפענ"ד בהמצו"ב אין „דוחק"ים וכיו"ב

אף שהעירותי בכמה - לשיטתי" דהמקשה]

ודרך זו מלמד רשי

(רבן של ישראל)

בפי"ע זה

" על הש"ס

#### ב.

מענה ל"ועד הנחות התמימים" על שאלתם בשיחת ש"פ מקץ תשמ"ה:

"נתבאר בשיחת שבת חנוכה הקשר של ההלכות ברמב"ם שלומדים בימי חנוכה לתוכן הענין דחנוכה, דההלכות ברמב"ם עוסקות בעניני טומאה (טומאת כלים של שמן ופך שמן) (הלי כלים פי"ח ה"ז. פי"ט ה"ז) וטומאת משקין (כולל שמן) לטמא כלים (סוף הלי כלים) והלכות מקוואות; וזה הי' גם ענין חנוכה,

(7) ראה המענה בשלימותה - לקמן ע' 14-15.

**שטימאז** כל השמנים שבהיכל, ואח"כ מצאו פך אחד **טהור**, והדליקו הנרות ע"י טבילה במקוה של מדליק הנרות".

והקשו דממ"נ: לפי השיטות שכולם היו טמאים הרי לא הי' ענין של טבילה במקוה, ולאידך - לפי השיטות שכולם לא היו טמאים, הרי לא הי' צורך אז במקוה.

"ואפשר הכוונה, לפי הדעה שכולם היו טמאים, וא"כ בסוף טומאתם בטח טבלו במקוה (וכמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' מקוואות ה"ב). אבל לפי זה הקשר להל' מקוואות אינו **לנש** דפך השמן, אלא להטבילה **לאחר** ח' ימי החנוכה".

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א (ליקוט מענות קודש תשמ"ה מענה סא. וש"נ):

ועוד כמה שיטות בזה – מתחיל **מפרש"י** – שלא הזכיר כל שקו"ט הנ"ל **בלל**

אף שלימד הסוגיא **וביארה** (ולשיטתם – חיסר העיקר!!)

הסדר דלדייק **בפרטי פרטים** ולהסיח דעת **לגמרי** מנקודה הפנימית **והעקרית** – כנראה **שללה** כל גישה אחרת! ואפילו אינה עולה בתור **קס"ד!**

אין **הזמ"ג** ואינו מעניני לשנות שיטת לימודם, ובפרט שלא הצלחתי בזה כלל ע"ע.

ולאידך – **פשוט** הוא בלעדי – בלימוד ישר

ועכ"פ בקיצור בנדוד"ד – **פשוט** בנגלה במוסר בחסידות בדרוש וכו' (ע"פ הש"ס, משא"כ ביד) **שנקודת** חנוכה (כיבוש היונים ונצחונם) שהם **טמאן** הכל (אפילו **שמנים** **שבהיכל**) והחשמונאים טהרו הכל (היינו – הל' שברמב"ם הנ"ל), ובאופן שאין בטלים **לעולם** (הכיבוש והנצחון).

אח"כ **נתוסף** עוד ביאור שגם בפרטי פרטים יש למצוא שייכות.

לומדים גפ"ת כדרוש – ורק אח"כ נכנסים **ומסיפים** בכל שקו"ט הנ"ל (דורות – לאחרי פרש"י ותוס')

## ג.

משיחת ש"פ תולדות תשמ"ה - בלתי מוגה (התוועדיות תשמ"ה ח"ב ע' 734):  
האמור לעיל בא גם בהמשך להמדובר בהתוועדות הקודמת<sup>8</sup> בביאור הענין ד"ויוסף אברהם ויקח אשה גו' ותלד לו גו'" – דלכאורה, היתכן שהתורה אינה עושה "שטורעם" מיוחד מגודל הנס שבדבר, ובמכ"ש וק"ו: אם לידת יצחק בהיות אברהם בן מאה שנה – היתה בגדר נס, כמ"ש<sup>9</sup>, "ואברהם ושרה זקנים" – לא רק שרה אלא גם אברהם, וכפי

(8) שיחת ש"פ חיי שרה סיי"ט.

(9) וירא יח, יא.

שאמרה שרה, ׀אדוני זקן׀<sup>10</sup> [ומה שנאמר, ׀ואני זקנתי׀ – ׀שינה הכתוב מפני השלום׀]<sup>11</sup> – הרי עאכ״כ שהולדת ששה בנים בהיותו בן ק״מ שנה היא בגדר נס גדול!

ושאלו על זה: כיצד מבארים שגם אצל אברהם ה׳ הדבר בגדר נס – בה בשעה שבפעם קודמת נתבאר באופן הפכ״, שאצל אברהם לא ה׳ צורך בענין של נס, והרא׳, שבהיותו בן ק״מ שנה הוליד ששה בנים, כפי שדובר אז בארוכה, וכבר נדפסו הדברים<sup>12</sup>, וא״כ, כיצד יכולים לבאר באופן הפכ״.

והמענה לזה – שכבר דובר פעמים רבות שיכולים לפרש כמה וכמה פירושים, ולא רק פירושים שונים, אלא אפילו פירושים הפכיים.

ובהתאם להוראת חז״ל<sup>13</sup>, ׀היתלה באילן גדול׀ – עזר הקב״ה שבענין זה יכולים להיתלות על אדמו״ר זקן. בדרושים דתורה־אור על פרשת השבוע:

בתו״א דפרשתנו<sup>14</sup> ישנו דרוש ד״ה מים רבים<sup>15</sup> לא יוכלו לכבות את האהבה גו׳, ותוכן הביאור<sup>16</sup> ש׀מים רבים הוא ההתבוננות שהאדם משיג ומתבונן בגדולת ה׳. . שמזה נמשך ואהבת בכל לבבך כו׳. ואהבה זו גדלה מאד להיות נפשו צמאה לה׳ בבחי׳ בכל מאדך בלי גבול״. ועז״נ, ׀מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה׀ – ש׀לא יוכל להשקיט ולכבות צמאון האהבה זו ע״י המים רבים עצמן, שהיא ההתבוננות הנ״ל. . כי אם. . ע״י עסק התורה ומצוות מעשיות״. ועז״נ<sup>15</sup>, ׀אם יתן איש את כל הון ביתו׀, דקאי על לימוד התורה וקיום מצוות מעשיות כו׳.

והנה, דרוש ד״ה זה ישנו גם לנפ״א – בתו״א ריש פ׳ נח, ושם הביאור הוא באופן הפכ״: ׀מים רבים הם כל טרדות הפרנסה והמחשבות שבעניני עוה״ז כו״״. ועד שהם בדוגמת ׀מי המבול׀, ועז״נ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, שכל הטרדות והבלבולים דעניני עוה״ז, ׀לא יוכלו לכבות את האהבה. . המוסתרת שיש בכל נפש מישראל בטבע. . מלהיות תמיד בבחי׳ אהבה ותשוקה נפלאה לעלות וליכלל למעלה, ואדרבה, ע״י התלבשותה במים רבים הנ״ל יכולה להגיע למדרגה היותר גבוה מקודם שירדה לעוה״ז״ (וע״ד המשל מסתימת הנהר כו׳ שע״ז נעשה הילוך המים בתוקף גדול יותר).

ובכן: יהודי שלומד את ה׀חסידישע פרשה׀ – כידוע הפתגם אודות לימוד תורה־אור בשבתות החורף, ולקוטי־תורה בשבתות הקיץ (החל מסיום החורף) – הרי אפילו כאשר לומד רק חלק מהפרשה, מגיע הוא לדרוש מים רבים שבפ׳ תולדות (שהוא הדרוש השני שבפ׳ תולדות), ואז יכולה להתעורר אצלו קושיא עצומה: הוא זוכר עדיין את

(10) שם, יב.

(11) פרש״י עה״פ שם יג.

(12) לקו״ש ח״כ ע׳ 80 ואילך.

(13) פסחים קיב, סע״א.

(14) יז, ד ואילך.

(15) שה״ש ח, ז.

(16) יח, ב.



הדרוש מים רבים שבפ' נח שלמד לפני שבועות אחדים בלבד, ששם מבאר אדמו"ר הזקן ש"מים רבים" קאי על הטרדות והבלבולים דעניני עוה"ז, וא"כ, היתכן שבפ' תולדות מבאר אדמו"ר הזקן עצמו פסוק זה עצמו באופן הפוך – ש"מים רבים" קאי על אהבה רבה וצמאון לה?! ולא עוד אלא ששני דרושים אלו נסדרו ע"י אדמו"ר הצ"צ בספר אחד!

והמענה לזה – כאמור לעיל – שבתורה ישנם ריבוי פירושים, ובלשון רש"י<sup>17</sup>: „יתיישב המקרא על פשוטו דבר דיבור על אופניו, והדרש תדרש, שנאמר<sup>18</sup> הלא כה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע, מתחלק לכמה ניצוצות“, ובלשון חז"ל<sup>19</sup>: „שבעים פנים לתורה“, ויתירה מזו: כמבואר בכתבי האריז"ל<sup>20</sup> שבכל ענין בתורה ישנם ששים ריבוא פירושים ע"ד הסוד, ס"ר פירושים ע"ד הדרש, ס"ר פירושים ע"ד הרמז, וס"ר פירושים ע"ד הפשט.

ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לפירוש רש"י, שלמרות היותו „פשוטו של מקרא“ – ישנם כמה אופנים בלימוד ע"ד הפשט, ולא רק פירושים שונים, אלא אפילו פירושים הפכיים.

וראי' לדבר – מדברי הרשב"ם<sup>21</sup>, נכדו של רש"י, שמעיד שרש"י בעצמו אמר לו ש„אילו הי' לו פנאי הי' צריך לעשות פירושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום“.

ומכיון שכן, אין כל פלא בכך שמפרשים את דברי רש"י בשני אופנים שונים, ואפילו הפכיים זה מזה. – צריכים רק להשתדל [כולל – ע"י אמירת קאפיטל תהלים...] שהפירוש יהי' פירוש אמיתי, המכוון לאמיתתה של תורה.

ואף שמי ידמה ומי ישוה לרש"י, שלימדו הי' באופן שבכל יום נתחדשו אצלו פירושים חדשים אפילו בדרך הפשט – מ"מ, כאשר מספרים סיפור אודות הנהגת גדול בישראל, הרי כוונת הדברים – שילמדו מזה בנוגע להנהגה בפועל!

ולכן, גם לאחר לימוד הענין לאשורו ולבוריו – יש מקום וצורך לעיין וללמוד את הדבר פעם נוספת, ואז – אם הלימוד הוא רק כדבעי – בודאי יתחדשו אצלו פירושים חדשים, ולפעמים – באופן הפכי מהפירוש הקודם.

וכמו כן בנוגע להשומעים – שלא מספיק ש„עושים טובה“ ורושמים את הדברים, ומפעם לפעם אפילו מעיינים בהם, אלא ענין זה צריך לפעול אצלם הוספה בהבנת התורה בכלל.

(17) ואראו, ט – משבת פה, ב.

(18) ירמ' כג, כט.

(19) במדבר פי"ג, טז. זח"א מז, ב. ח"ג כ, א – ברע"מ רטז, א. רכג, א.

(20) שער הגלגולים הקדמה יז. וכ"כ בש' רה"ק בענין היתורים על קברי צדיקים הקדמה ג' (קה).

(ב) לקוטי מהרח"ו שבסוף שער מאמרי ד"ל להאריז"ל.

(21) ר"פ וישב.

ועאכו"כ – שהדברים צריכים לפעול עליו בנוגע להנהגה בפועל, בכל הענינים שבהם צריך להיות, "החכם ניכר"<sup>22</sup>, באכילתו ובשתיתו וכיו"ב, ואפילו בשינתו – שכן, למרות שהרמב"ם לא מזכיר את הענין דשינה\* (כפי שהעירו אודות המדובר בענין זה בהתוועדות הקודמת<sup>23</sup>), הרי הוזכרה לעיל ההלכה ש, "אדם מועד לעולם כו' בין ער בין ישן"<sup>24</sup>. ולהעיר גם ממ"ש אדמו"ר הזקן<sup>25</sup> שהאבות היו בחי' מרכבה בכל מעשיהם אפילו בשינתם. ובנוגע לדברי הרמב"ם – אדרבה – יחפשו תירוץ מדוע לא הזכיר הרמב"ם שהחכם צריך להיות ניכר גם בשינתו\*\*.

(\* ראה הל' דעות פ"ד ה"ד-ה. אבל ענין זה שייך גם לשאינו חכם שרוצה להיות בריא.

(\*\* ויש לומר: קיום, "הלכות הלכות" בעת השינה – הוא רק ע"י קיומם לפני השינה. וי"ל עוד. ואכ"מ.

#### ד.

משיחת מוצש"ק פ' ראה תשל"ח – בלתי מוגה (שיחה ד' דקה 5:56):<sup>26</sup>

עד"ז אויכעט אין דעם ענין ההערות פון דעם טאַטען אָף זוהר, וואָס איז ניטאָ אָף דער סדרא:

מ'האַט אָבער געפרעגט בהנוגע צו דעם פירוש וואָס ס'האַט זיך גערעדט אין דעם פריעדיקע התוועדות פון די דריי לשונות, פון "לארקא" און "לאמשכא" און "לאנהרא", וואָס דאָס גייט אָפֿן יו"ד און וא"ו און דל"ד.

וואָס לכאורה ס'האַט זיך נתבאר געווען איז דאָס ניט ווי מ'האַט מבאר געווען ביי אַ צווייטער געלעגענהייט, ווי מ'האַט געפרעגט אין דערויף בארוכה אַז דאָ האָט זיך גערעדט די ביאור ווי דאָס איז אין בגילוי און דאס האט מען גערעדט ווי זיי שטייען ביידע אין חכמה.

וואָס כמדובר כמה פעמים – אַז אויב מ'וואַלט ביי יעדער התוועדות ניט געטאַרט מוסיף זיין, אָדער בריינגען אַ צווייטן פירוש, לגבי אַ התוועדות שקודם לפניז, איז אָט דעמאָלט וואַלט מען ניט געדאַרפט מערניט ווי חזר'ן די דברים הישנים.

[וואָס אָט דעמאָלט וואַלט מען נאך מערער געשלאָפֿן ווי מ'שלאפט איצטער, מה-דאָך אַז מ'זאָגט אַ דבר חדש אעפ"כ שלאָפט ער, היינט אַז מ'וואַלט ביי יעדער התוועדות מערניט ווי איבערגע'חזר'ט דאָס וואָס מ'האַט געזאָגט אַ פריערדיקע מאָל – וואַלט זיך גאָר געווען אַ שינה עמוקה, אַ תרדימה הכי גדולה].

(22) רמב"ם הל' דעות רפ"ה.

(23) שיחת ש"פ חיי שרה ס"ו.

(24) ב"ק כו, סע"א – במשנה. רמב"ם הל' חובל ומזיק פ"א הי"א. טוש"ע חו"מ סתכ"א ס"ג.

(25) מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקמ.

(26) ההנחה באידית – שיח"ק תשל"ח ח"ג ע' 344.

וואו זעט מען אז ס'איז א סדר וואָס איז אָנגענומען אין תורה (ניט ח"ו דערשלאָפן) צו מבאר זיין מער ווי איין פירוש?

— איז דאָס איז וואָס ס'איז דאָ אַ איד וואָס האָט געמאַכט אַ ספר „מגלה עמוקות“, און האָט עטליכע ספרים וואָס זיי הייסן אַלע „מגלה עמוקות“, וואָס איינער פון זיי האָט ער געמאַכט טויזנט פירושים אָף „ואתחנן“, ניט צוויי פירושים! [נאָר] טויזנט!

און אעפ"כ מאַכט קיינער ניט קיין געוואָלד דערפון, ואדרבה — ער איז טאַקע געווען אַ מגלה עמוקות, און דאָרט איז דאָ דברים נפלאים מיט אַ קיצור נמרץ, וואָס דערפאַר איז ער פאַררעכנט פאַר די גרויסע מקובלים און אויכעט אין בעלי נגלה וכו' וכו', וואָס אין כאַן המקום להאריך בזה.

אעפ"כ דאָרף מען דאָך האַבן אַ ביאור, וואָס איז דער חילוק פון וואָס מ'האָט גערעדט אַמאָל און וואָס מ'האָט גערעדט פריער (מ'גערעדט בשבת שעברה).

ה.

מענה להרב אברהם יצחק ברוך ש"י גערליצקי על מכתבו בקשר להמדובר בהתועדות ו' תשרי והמשכו בהתועדות י"ג תשרי תשמ"ב, בהם הוזכר הספר תוסי' יוהכ"פ, והעיר (בין השאר) שכמה ענינים שנתבארו בהתועדות לכאורה אינם מתאימים לספר הנ"ל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א סימן בעיגול את מה שכתב "לפי דבריו של התוסי' יוהכ"פ . . . וזה אינו כמשנ"ית בהשיחה", וכתב (ליקוט מענות קודש תשמ"ב מענה ד. וש"נ):

מעולם לא אמרתי שהשיחה מתאימה לכל מש"כ התיוה"כ בכל ספרו או בכל פי' בזה — מאין לקחו קס"ד כזו!?

ו.

מענה ל"ועד הנחות התמימים" על שאלתם בהמדובר בהתועדות ש"פ בלק תשמ"ג, שנתבאר שהחקירה בנוגע לרצון ותענוג מי קדם למי אינו שייך להמאמר בספר יצירה "דאין למעלה מעונג", ושאלו שבכמה מקומות בדא"ח מקשרים חקירה הנ"ל עם המאמר דספר יצירה (ליקוט מענות קודש תשמ"ג מענה קנב. וש"נ):

כו"ב מקושיותיהם בעבר (ושל כיו"ב) הן בסגנון הנ"ל — ובהנ"ל גופא לא שמו לב להסתירה שבהמצויין לעיל בזל"ז — ופשיטא ממ"א —

ולשיטתם — הקלאין קושיא בהרגיל בכ"מ באדהאמ"צ, ודלא כנ"ל, ולא השמיט ה"כנ"ל" (ועד"ז בנגלה ומשנה לאַ זה וכיו"ב)

ואולי סו"ס יעינינו בראש התניא בהג"ה: וע' פנים לתורה.

עצם העונג – ואין שייך לומר ע"ז „שורש“ „עיקר“ וכיו"ב, כ"א ע"ד „שם המושאל“  
וג"ז צע"ג אם שייך) –

שעשועי המלך בעצמותו

ולא נמצא זה ברצון

.ז

מענה לרי' שלום דובר לויך על מכתבו בהמשך להמענה שקיבל על שאלתו  
בהמדובר בהתועדות ש"פ חוקת תשד"מ, שהקשה מהי הכוונה בהמענה שקיבל,  
ובין השאר הביא ראוי מהמבואר "בלקוטי שיחות ח"כ ע' 548".

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א (בין השאר) (ליקוט מענות קודש תשד"מ מענה  
רכג. וש"נ):

הכתוב בלקו"ש ח"כ

(1) אמרתי כ"פ שגם לי מותר לומר „שלא כנ"ל“

(2) אפ"ל הקדמה ולהניח פנוי מקום מספר (המדויק של) הפרקים

(3) בכמה הקדמות מוכח – שנכתבו לאחר גמר כל הספר (אף שכתבינו ע"מ לתנו  
להמעתיקים לרבים – היינו מצוחצח הי' לאח"ז)

(4) הלשון „חומר“ יל"פ ולהשתמש בו בנוגע מתחיל ממ"מ בלבד איפוא מדובר (ע"ד  
ההרמבם בסה"מ צ), כרטסי ועד קודם להנוסח המזוקק הכי סופי.

להחזיר לי כ"ז

.ח

משיחת ש"פ האזינו תשמ"ז – בלתי מוגה (התועדויות תשמ"ז ח"א ע' 100  
ואילך):

האמור לעיל אודות השקו"ט בנוגע למצות כתיבת ס"ת שכאשר לומדים בפשטות  
חוסכים את כל השקו"ט כו' – הרי זה שייך גם למשנת בשנת תשל"א בנוגע לפירוש  
רש"י עה"פ „הוא והושע בן נון“, כאמור לעיל שהביאור שנאמר אז אינו ע"פ פשוטו של  
מקרא ממש.

ואין כל פלא בדבר – כי היות שעברו כו"כ שנים מאז שנתבאר ביאור הנ"ל (בשנת  
תשל"א), נוספו ענינים חדשים בלימוד פירוש רש"י זה, ולכל לראש – בנוגע לפשוטו  
של מקרא.

ובפרט ע"פ האמור לעיל (סכ"ב) שדברי רש"י נלמדים לא רק ע"ד הפשט, כי אם גם ע"ד הדרוש והסוד כו', ומזה מובן שגם ע"פ הפשט יכולים לבאר זאת בכמה אופנים. וכפי שיתבאר לקמן – ע"פ פשוטו של מקרא ממש.

ט.

לקו"ש ח"י ע' 35 הערה 43 (ע"פ מענה להמניחים - ליקוט מענות קודש תשל"ד מענה טז):

ואולי י"ל מכיון שאין רש"י מפרש דעתו בזה בפירוש, ישנו מקום לומר גם להיפך – כבלקו"ש ח"ה ע' 51 הערה 32 [וכדרכו של רש"י בפירושו עה"ת להביא בכו"כ מקומות ב' פירושים ושיטות ויותר, וגם סותרים זל"ז וכו'].  
.

י.

מענה לי"ועד הנחות התמימים" על שאלתם בהמדובר בהתועדות ש"פ תבוא תשמ"ג, דלכאורה קיים סתירה בין השיחות אם בני"י נתחייבו בביכורים לפני ירושה וישיבה או לאחריו;

המניחים צירפו צילום מהערת כ"ק אד"ש בלקו"ש בענין זה, והעירו "שע"ד הפירוש בהערה . . מפורש גם בזית רענן . . ותולדות אדם . . " (ליקוט מענות קודש תשמ"ג מענה קעו. ושי"נ):

[1] על מה שכתבו: "שלדעת הספרי נתחייבו בביכורים תיכף כשנכנסו לארץ לפני ירושה וישיבה", כתב:

(1) לדעת – כמה גדולי ישראל ( ) שמפרשים כן

[2] על מה שכתבו: "מצוי"ב צילום . . לקו"ש ח"י"ט . . לקו"ש ח"י"ט", כתב:

יוסיפו בהערה – השמטה ציון [מצוי"ב צילום . . הערה 2]

[3] על מה שכתבו: "ולהעיר שע"ד הפי' בהערה דמיד תבוא אל הארץ מפורש גם בזית רענן (מהמג"א) לילקוט ר"פ תבוא . . ותולדות אדם לספרי ר"פ תבוא", כתב:

אמרתי וכו"פ שרצונם שכל הפי' יהיו דוקא בשיטה ופי' אחד א"א היא

יא.

מענה להמניחים על שאלתם בהמדובר בהתועדות ליל ב' דחג הפסח והתועדות ש"פ שמיני תשכ"ד (ליקוט מענות קודש תשכ"ד מענה לה. ושי"נ):

כ"ק אדמו"ר שליט"א סימן שני קווי-מחיקה על שני עמודי המכתב; ובעמוד בפ"ע כתב בין השאר:

כנראה מסגנון השקו"ט – רוצים אשר יהי' אותו הביאור לכל פרטין לשיטות שהם הפכיות! [וכמו – לאדה"ז דהחידוש בכי"ת כפשוטו ולחוקרי ישראל שקודם לו בזמן – שאין הענין כפשוטו] ושתהי' אותה ההסברה בלי שינוים – לתשב"ר ולהלומד חסידות (וממנ"פ).



## אינם מקיפים כל הפרטים והסוגיות

### א.

ממענה ל"יועד הנחות בלה"ק" על שאלותיהם בהמדובר בשיחת מוצאי בי' אייר תשמ"ח (ליקוט מענות קודש מילואים ח"ד ע' 674. וש"נ):  
 העירותי רבות פעמים – שכשמדברים בענין אין זה מכריח כלל לפתור כל השאלות ששייכות בכל הסוגיות (ל' רבים) ששייכות לזה. ואדרבא עפ"ז – אין לדבר סוף

### ב.

מענה להמניחים ד"קונטרס כ"ף מרחשון" שכתבו: "במאמר דכ"ף מרחשון – האם אפשר להוסיף ולתקן: . . ." (ליקוט מענות קודש מילואים ח"ב ע' 3-82. "עלי הגהה" חוברת קד בסופו):

כ"ק אדמו"ר שליט"א מחק תיבת "האם", וסימן בחץ את התיבות "אפשר כו", וכתב:

אין הזמ"ג להגי' המאמר עוה"פ ועוה"פ, ואין לדבר סוף – [וכנראה דעתם לפרש בהערות למאמר זה כל מקום שבחומש שנאמר, "ידיעה" . . . ושיטת רש"י בזה ודיוקיו – וכל שאפשר לומר בזה!]

ישנו מכ' כללי (משנת ?) בו (ובהערותיו) מבואר ע"ד שיטת הרמבם ורש"י בוידעת

### ג.

מענה ר' איסר זלמן ווייסבערג על הערותיו בשיחת אחרון של פסח תשמ"ז בענין גדר החיוב דחינוך – בהמשך להוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א אליו להכין עיבוד ממנה לציבור התורני, כ"ק אדמו"ר שליט"א השיב על שאלותיו כו', ואח"כ כתב בעלה בפ"ע (ליקוט מענות קודש תשמ"ז מענה קלט. וש"נ):

הערה כללית – שתי מטרות אופנים בביאור ענין

(א) ביאור הפס"ד וטעמיו

(ב) ביאור הענין מכל צדדיו ובכל פרטיו – וזה מכריח להכנס לפרטי פרטים – ומובן יש בהם מן הקצה אל הקצה: מובנים בפשטות ועד „ובדוחק (גדול?) י”ל”.

ודוקא האחרונים דורשים הבהרה ביותר

(2) ליתר בהירות אפשר להוסיף „אף שדוחק הוא” וכיו”ב

(3) מתאים יותר בסוף השקו”ט – כרגיל בכו”כ מפרשים וס’

ועוד וג”ז עיקר – ישנו לימוד ע”פ הסברה בפשטות –

מבלי לערב בנה ולברר ולבאר השיטות וכו’ דכל גדולי ישראל

ובלימוד כזה – כל דפשיט מעלי טפי

[ולפענ”ד בהמצו”ב אין „דוחק”ים וכיו”ב

אף שהעירוני בכמה – לשיטתי’ דהמקשה]

ודרך זו מלמד רשי

(רבן של ישראל)

בפ” עהת

” על הש”ס

.ד

ממענה להמניחים על שאלתם בשיחת ש”פ משפטים תשמ”ז (ליקוט מענות קודש מילואים ח”ג ע’ 333. וש”נ):

(1) לדעתם הייתי צ”ל כל האופנים האפשריים בפרטיות!!

בחרתי – שתי הקצוות



ע”ד דיוק בשינוי הלשונות

במכתב כללי דר”ח חשון תשמ”ג הערה ד”ה דעם באוואוסטן ווארט (לקו”ש ח”כ ע’ 556):

להעיר מלקו”ש ח”כ ע’ 449 (פתגם כ”ק אדמו”ר הצ”צ): אָזוי ווי מ’שטעלט זיך שבת בראשית, אָזוי גייט אַ גאַנץ יאָר. ח”י ע’ 190: פתגם כ”ק מו”ח אדמו”ר . . בהנוגע לשבת בראשית ועניניו – „ווי מ’שטעלט זיך אָוועק – אָזוי גייט דאָס”. ח”א בתחלתו. להעיר גם מפתגם כ”ק אדמו”ר (מהורש”ב) נ”ע: אַז מען שפּאַנט איין גוט פּאַרט מען גלייך

(סה"מ תש"ד ריש ע' 81). – ולהעיר מרש"י עה"ת יתרו יט, ה. – אין לדייק בשינוי הלי' בלקו"ש הנ"ל, כי בהם הובא תוכן הפתגם (כי אין ידוע הלשון בדיוק).



## לפעמים המבואר אינו פס"ד ומסקנא סופית

ממענה<sup>27</sup> ליועד להפצת שיחות" על שאלותיהם בקשר ללקו"ש ש"פ ויק"פ תשמ"ג (חכ"א ע' 250 ואילך) (ליקוט מענות קודש מילואים ח"ד ע' 561. וש"נ):  
**ובריבוי מקומות גם פנים הלקו"ש כוונתו להתחיל ולבאר צדדי ענין ולא דוקא לפס"ד ולמסקנא סופית ומוחלטת.**



## הסגנון ותיבות קישור - של המניחים

.א.

ביהקדמה" ללקו"ש חלקים א-ד<sup>28</sup> כתוב:

די אַלע שיחות דערשיינען דאָ לויט די פּאַרצייכענונגען – „הנחות" – פון פּאַרלעסלעכע צוהערער – „חוזרים" – ווי זיי האָבן עס געהערט פון רבי'ן שליט"א. הגם דער אינהאַלט פון די שיחות קודש איז דאָ ריכטיק איבערגעגעבן געוואָרן, איז עס אָבער מערסטנס, ניט קיין ווערטערלעכע פּאַרצייכענונג. דאָס מאַכט פּאַרשטענדלעך וואָס אין געוויסע פּלעצער אַנטשפרעכט ניט די שיחות דעם פּיין-געבויטן שפּראַך־סגנון און ניט דעם טיף־קלאַרן צוזאַמענבונד פון ענינים, מיט וועלכע די רייד פון כ"ק אדמו"ר שליט"א צייכענען זיך אויס מינדלעך און שריפטלעך.

(27) המענה בשלימותה – לקמן ע' 19-20.

(28) בפשטות – כלל זה הוא בכל שיחות המוגהות, לא רק לקו"ש חלקים א-ד, ש(ע"פ השמועה) שינו הסגנון דשיחות אלו לפני הדפסתם בלקו"ש – שהרי סיבת הדבר היא מפני היותם הנחות החוזרים, וזהו בכל חלקי הלקו"ש, וכמפורש לקמן ס"ב.



## ב.

ממענה למערכת "חידושים וביאורים בש"ס" שהכניסו כמה שאלות בסימנים א-ה<sup>29</sup> (ליקוט מענות קודש תשל"ח מענה רלח. וש"נ):  
 ולהעיר אשר רובן ככולן דהרשימות דברים – הן הנחות, ולכן לפעמים חסרות תיבות הקישור, או הביאור (כולל ג"כ אשר הבא לקמן הוא רק „ע"ד" ו„מעין" ולא אותו הענין ממש, וכיו"ב)<sup>30</sup>.



## הלימוד צריך להיות באופן שיהי' מובן להשומעים

הוספה למכתב כללי-פרטי מ"מוצש"ק, ט"ו תמוז, ה'תשל"ג" אל הרב אבא הלוי לוי, שכתב שלומד לקוטי שיחות בפני הקהל בכפר חב"ד, ושאל שאולי צריכים להגיד את השיחה אך ורק כפי שהיא כתובה פה במקום, בלי הוספת ביאור מהשיחה אחרת או מקומות אחרים (אג"ק חכ"ח אגרת יתתשכט (עי רנז)):

ובנוגע ללקו"ש – צ"ל באופן ובלשון ובביאור המובן יותר להשומעים, ואין כלל מקום לדייקים שכותבם.



(29) ומהם: בסימנים הראשונים הובא שיחה מלקו"ש ששם חיברו המניחים ב' שיחות שונות ביחד, שיחה אחת – בס"א, ושיחה אחרת – בס"ב ואילך, וכתבו שאחד מהגדולים (שעברו על הספר) הקשה על השייכות הקלושה ביניהם (ע"פ זכרון הנמען שי').  
 (30) ראה גם ליקוט מענות קודש תשמ"ב מענה סב.

## ההערות ומראי מקומות

### תכליתם

#### א.

ב"הקדמה" ללקו"ש ח"ד - ועד"ז ב"הקדמה" ללקו"ש ח"א-ג - כתוב:  
פאר דעם נוצן פון די לערנער־לייענער זיינען אויך צוגעגעבן געוואָרן אונטערן  
טעקסט די מראי מקומות צו די פֿאַרשידענע געבראַכטע ציטאַטן, און אויך קורצע  
דערקלערונגס־באַמערקונגען (רוב<sup>31</sup> פון זיי פון כ"ק אדמו"ר שליט"א).

#### ב.

משיחת ש"פ ויחי תשמ"א - בלתי מוגה (שיחוי"ק תשמ"א ח"א ע' 5-32773):

בנוגע צו די מראי מקומות און הערות אין די שיחות,

וואָס דער עצם ענין פון מציין זיין מאמרי חז"ל, איז ניט כדעת ההמון וואָס ווילן  
זאָגן אַז מען וויל ווייזן למדות וכו' – מען ליגט ניט אין אַזעלכע ענינים, ועאכו"כ  
בשעת עס איז נוגע צו מדפיס זיין,

נאָר דער ענין פון מראי־מקומות איז – בכדי אַז בשעת'ן לערנען זאָל מען קענען  
אַריינקוקן אין די ערטער וואָס מען צייכנט אָן, וואָס דורך דעם וועט פֿאַרברייטערט  
ווערן און עס וועט צוקומען אין הבנת הענין וכו'.

#### ג.

משיחת יום שמח"ת תשי"ט - בלתי מוגה (שיחוי"ק תשי"ט ע' מה):

מען האָט דאָך גערעט פריער בנוגע דעם ענין פון דעם וואָס מען צייכנט אָן מאמרים.  
בכלל, זינט איך בין געוואָרן אַ מגי' אויף די מאמרים, האָב איך אָנגעהויבן אָנצייכענען  
מ"מ, די כוונה אין דעם איז געווען, וואָרום בשעת מען לערנט אַ ענין וואָס אויפן אָרט  
איז דאָ אַלץ בשלימות, טראָגט מען זיך ניט צו אַזוי שטאַרק, אָבער בשעת מען בריינגט  
פון אַנדערע ערטער, איז דאָס מערער מען זאָל אַריינקוקן, און מערער אויף לערנען מער  
בעיין.

#### ד.

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א (תשורה ניסילעוויטש י"ט שבט תשע"א):

(31) התיבות "רוב פון זיי פון כ"ק אדמו"ר שליט"א" – מופיעים רק ב"הקדמה" ללקו"ש ח"ד.

(32) השיחה בשלימותה – לקמן ע' 21 ואילך. וראה שם הערה 37.

המ"מ – מעורר עכ"פ אחדים מהשומעים לראות בפנים, ובמילא לומדים דברים נוספים. ואפילו בשביל א' כדאי הציון. וזהו גם א' הטעמים שמרבים במ"מ (ובמפתחות) בזמן שנתרבה החושך וכו'.

### ה.

ר"ד יום ועש"ק, כ"ד שבט, תשמ"ח - לאחר תפילת מנחה בניחוח אבלים - בלתי מוגה (דברי משיח תשמ"ח ח"ג ע' 437 - ע"פ סרט הלקטה):

הרה"ג פנחס ש"י הירשפרונג: הרבי כותב בליקוטי שיחות<sup>33</sup> ענין שלם בנוגע לגוים האם ניתנו להם שיעורין.

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחי"ד): איר לערנט אויכעט די לקוטי שיחות?.

הנ"ל: אני עובר על הכל מהתחלה ועד הסוף. בעיקר הנני נהנה מהמראי מקומות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: דאָס איז דאָך אין אייער – „אתתא בהדי שותא פילכא"<sup>34</sup>.

הנ"ל: הגמרא דף י"ד במגילה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: פאָר אייך אַ מראה מקום איז דאָך דאָס א...

הנ"ל: אני נהנה, קודם אני מסתכל להיכן מצויין.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: איך קאָך זיך אין דערויף מצד אַן אנדער טעם: בשעת ס'שטייט וואָס ס'שטייט אינעווייניק און דאָרט שטייט וואָס איך האָב געזאָגט; באַווייז איך אַז ס'שטייט אין מראה מקום, און אפילו אַז מ'איז ניט מסכים מיט מיר – זאָל מען לערנען דאָס וואָס שטייט דאָרטן, דערוויילע לערנט ער אַ גמרא, לערנט אַ משנה, און לערנט אַמאָל אַ זהר און אַ תניא אויכעט; אין די מראי מקומות איז דאָ פון תניא אויכעט.



## ההערות - רק הערות ותו לא

### א.

מענה ליועד להפצת שיחות" בקשר להליקוט דש"פ ויק"פ תשמ"ג (נדפס בלקוי"ש חכ"א ע' 250 ואילך), ששאלו מהי הכוונה במה שכ"ק אדמו"ר שליט"א ציין באחת ההערות "הדעות בזה ראה..." , ושקוי"ט בארוכה לאיזה ספרים הכוונה (ליקוט מענות קודש מילואים ח"ד ע' 561. ושי"ג):

(33) ח"ה ע' 421. ח"י ע' 71. חט"ו ע' 291. ועוד.

(34) מגילה יד, ב.

חזרתי וכמה פעמים על המובן ופשוט מצ"ע: ההערות – הן הערות ולא פס"ד או בירור הענין ומכל הצדדים ובכל הספקות שיכולים להסתעף מזה. – (ובריבני מקומות גם פנים הלקו"ש כוונתו להתחיל ולבאר צדדי ענין ולא דוקא לפס"ד ולמסקנא סופית ומוחלטת.

וגם בנדו"ד לאחרי ההקדמה (בפנים) שאפשרי כ"כ סברות שהקדושה חלה לתמיד, אבל כדי שתחול צ"ל משכן שלם או גם עם כל כליו, או רק לאחרי שלימותו במטרתו (שהקריבו הקרבנות) או גם שירדה שכינה.

שקו"ט בפ"ע – ישנה קדושה הכללית ומעלות בקדושה מחצר להיכל וכו'. חורבן ביהמ"ק במה „נגע" ושלל [להקרכת קרבנות – י"ל שדי מציאות וקדושת חצר (שבו המזבח) קודם שהוקם האה"מ וק"ק (אפילו בפעם הא?)]

במחז"ל בהנ"ל – מה מה"ת ומה מדרבנן

בהמפורש שזהו מה"ת – הזהו המשך (הקדושה) שנאמר לפ"ז או ציווי וענין חדש

#### ועוד ועוד

עפכהנ"ל – יציינו לכהנ"ל (גם להאחרונים) ועוד. וידגישו שזהו רק בתור הערה וכו' והי"ז דרכו דהמנ"ח בפירושו ברוב המצות

## ב.

מענה לאי מאנ"ש שכתב (בתחילת ניסן תשמ"ח): "במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מערב שבת קודש ראש חודש ניסן בהערה ד"ה פופצן כתב וז"ל: "דבי קיימא סיהרא באשלמותא – ראה זהר ח"ב פה, א. רטו, א. שמו"ר פט"ו, כו. ובדיוק יותר: אמצע של כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים מן המולד (האמיתי – ואכ"מ) – רמב"ם ה' קידוש החודש פ"ו הי"ג (מהשיעורים ברמב"ם דימים אלו – לפי החלוקה דג"פ ליום"). עכ"ל". וילייע דלכאוי אמצע של כ"ט י"ב תשצ"ג הוא ממולד אמצעי למולד אמצעי משא"כ קס"ב<sup>35</sup> האמיתי (הנראה לנו בשעת ליקוי ירח כמובא בב"י) באמצע (אבל לא בדיוק אמצע של) מולד אמיתי אי למולד אמיתי ב"י, ובהמשך מכתבו הוכיח כן ע"פ החשבונות דמהלך השמש והירח כו'.

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א (ליקוט מענות קודש תשמ"ח מענה קעט<sup>36</sup>. וש"נ):

ההערות – כשם הערות ותו לא,

ותוכנם צ"ל לשלול פי' מסולף וכיו"ב כפי האפשרי בהערה.

(35) = קיימא סיהרא באשלמותא.

(36) ראה המענה בהמשך לזה – מענה קפ שם.

ההוספה „המולד האמת” – מתרצת קלאץ קשיא – מה שייך שלימות אור הירח לחשבון אמצעי?!

החשבונות שכותבים – „על הרוב” דקורא הלקו”ש, לא מובנים ובמילא יבלבלום וכו’.  
\* ואולי צודקים שהי’ צורך להוסיף „ואכ”מ” וכיו”ב.



## הגהת המראי מקומות

משיחת ש”פ ויחי תשמ”א - בלתי מוגה (שיחוי”ק תשמ”א ח”א ע’ 5-773<sup>37</sup>):

טו. דובר בענין כתיבת הערות (על השיחות) בקובצים, וכן בביאור הערה בקונטרס „הערות התמימים ואנ”ש” – מאריסטאון, ויחי גליון טז (קצא) (על המבואר בלקו”ש ח”ד פ’ תבוא בענין „והלכת בדרכיו”) – חסר.

טז. בנוגע צו די מראי מקומות און הערות אין די שיחות,

וואָס דער עצם ענין פון מציין זיין מאמרי חז”ל, איז ניט כדעת ההמון וואָס ווילן זאָגן אַז מען וויל ווייזן למדות וכו’ – מען ליגט ניט אין אַזעלכע ענינים, ועאכו”כ בשעת עס איז נוגע צו מדפיס זיין,

נאָר דער ענין פון מראי־מקומות איז – בכדי אַז בשעתן לערנען זאָל מען קענען אַריינקוקן אין די ערטער וואָס מען צייכנט אָן, וואָס דורך דעם וועט פאַרברייטערט ווערן און עס וועט צוקומען אין הבנת הענין וכו’.

וואָס רובם ככולם (אַדער כולם) פון די ענינים וואָס רעדן זיך זיינען גענומען פון דברי רבותינו נשיאינו, און פון תושב”כ און תושבע”פ און מדרשים וכו’ –

איך האָב כמה פעמים געזאָגט אַז עס איז לאו דוקא אַז איך אַליין דאַרף אויפגעפנען דעם קונקורדנצי’ לתנ”ך צי דעם מפתח מאמרי רז”ל, און מציין זיין די מראי־מקומות – דאָס קען טאָן אויך אַן אַנדערער (אויב ער וויל זיך פאַרלאָזן אויפן קונקורדנצי’ אַז עס איז דאַרטן געדרוקט ריכטיק), און מ’פאַרלאָזט זיך אויף אים אַז מסתמא האָט ער מעטיק געווען אָן אַ שגיאה.

37) כ”ה בהנחה של ועד הנחות התמימים. וברשימה נוספת כל זה נשמט, ובמקומו נכתב (בנוגע הלקו”ש): “שטעלט זיך דער שואל אין דער הערה און בריינגט פון תשובות ר’ אברהם בן הרמב”ם, וואָס דאַרטן פרעגט ער די זעלבע שאלה . . . און ער פאַרענטפערט אין דער תשובה באופן אחר (ווי אין לקו”ש) . . .

”בשעת זי איז אָפגעדרוקט געוואָרן, איז אישתימית’ די תשובות ר’ אברהם בן הרמב”ם, וואָרום אויב ניט וואָלט איך דאָס אָנגעצייכנט אין די מראי מקומות.

”אַבער מען מוז אַנקומען צום ביאור וואָס האָט זיך גערעדט אין לקו”ש”. עיי”ש מה שנתבאר בזה.

יז. פֿאַרוואָס האָב איך ניט מפרסם געווען ביי יעצט אַז איך בין ניט דער וואָס שרייבט די מראי־מקומות?

איז דאָ אַ דוגמא אויף דעם פון ביהמ"ק (וואָס כאָטש אַז ח"ו צו גלייכן זיך צו דוד ושלמה און צום ביהמ"ק – איז אָבער אַלס אַ דוגמא):

באָ בנין ביהמ"ק האָבן געאַרבעט „שלשים אלף איש“<sup>38</sup> וכו', און עס האָבן אויך געהאַלפן גוים, חירם מלך צור וכו'<sup>39</sup>, און עס זיינען געווען כמה מיני עבודות, ברענגען העלצער וכו' און די אַלע עבודות האָבן גענומען אַ משך זמן, און אעפ"כ רופט מען דאָס ניט אָן על שמם נאָר ע"ש דוד ושלמה, און מען זאָגט אַז אָן זיי קען גאַרניט זיין דער בנין הבית.

ועד"ז בעניננו: כאָטש אַז איך בין ניט דער וואָס שרייבט די מראי־מקומות – אעפ"כ בין איך דאָס ניט מחוייב צו מפרסם זיין.

ובפרט אַז מזמן לזמן איז מען מגי' די מראי־מקומות,

איז אעפ"כ אַז מען איז דאָס ניט אַלעמאַל מגי', היות אָבער אַז מזמן לזמן איז מען מגי' – קען מען זיך פֿאַרלאָזן אויף דער חזקת כשרות<sup>40</sup> פון די וואָס שרייבן דאָס.

יח. וואָס עפ"ז לכאורה ווי קומט אַז מען זאָל טאַקע מאַכן טעותים אין אַזעלכע ענינים?

איז דאָס דערפאַר וואָס באַ אים פעלט דער „הקב"ה עוזרו“<sup>41</sup>,

פֿאַרוואָס פעלט דאָס ביי אים – דערפאַר וואָס ער איז אַ גאַנצע מציאות, ער איז אַ גבה לבב, אַ בעל גאווה – אַזוי ווי עס שטייט אין פסוק<sup>42</sup> „גבה עינים . . . אותו לא אוכל“!

און ווי ער זאָגט אין גמרא<sup>43</sup> אַז דער אויבערשטער זאָגט אַז מיט אַ גבה לבב, מיט אַ בעל גאווה – איז „אין אני והוא יכולין לדור בעולם“!

און מה־דאָך אַז דער אויבערשטער זאָגט אַזוי – איז עאכו"כ אַזוי ביי אַ בשר־ודם! ער איז אַ גאַנצע מציאות, ס'איז גאַרניט שייך עפעס אָן אַנדער מציאות, ס'איז ניטאָ קיינער חוץ אים, וואָרום ער איז די גאַנצע מציאות!

ובמילא גייט ער אַרום און דערציילט אַלעמען אַז ער איז דער וואָס האָט דאָס געמאַכט,

וואָרום אַזוי ווי ער איז אַ כסיל – לויפט ער אַרום און איז מפרסם קלונו ברבים!

(38) מ"א ה, כז.

(39) שם, טו ואילך.

(40) ראה רמב"ם הל' קדה"ח פ"ב ה"ב.

(41) ראה קידושין ל, ב. סוכה נב, רע"ב.

(42) תהלים קא, ה.

(43) סוטה ה, א.

וואָס אין דעם ענין זיינען דאָ, כידוע, צוויי שיטות:

איינ שיטה וואָס האַלט אַז עס איז גוט אַז עס זאָל נתגלה ווערן קלונן ברבים, וואָרום דורך דעם וועט מען וויסן מיט וועמען מ'האַט צוטאָן,

אַ צווייטע שיטה, ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין אגה"ק<sup>44</sup>, אַז „אף שהוא כסיל לא יהי מרים קלון שיהי נראה הקלון לעין כל!“ וואָרום הגם אַז בנוגע אַלעמען איז דאָ אַ מעלה, איז אָבער בנוגע אים אַליין בעסער אַז ער בלייבט פאַרבאָהאַלטן.

קענטיק אָבער אַז ער האַלט פון דער ערשטער שיטה [מ'דאַרף דאָך דו זיין לכף זכות<sup>45</sup>], טוט ער דאָס לטובת הרבים,

אָבער פאַר דיר אַליין! אַז דו ביסט אַ כסיל – דאַרפסטו נאָך זיין אַזאַ כסיל אַז עס זאָל נתגלה ווערן קלונך ברבים!?

יט. ובענין המראי־מקומות – ניט איך מאַך די מראי־מקומות, איך בין נאָר מגי', און נאָר מזמן לזמן – אַמאָל יע און אַמאָל ניט.

[וואָס ביז יעצט האָב איך דאָס ניט געזאָגט ברבים, נאָר מען האָט מיר מכריח געווען אַז איך זאָל ניט האָבן קיין ברירה און דאָס מפרסם זיין ברבים].

וכאמור לעיל, די אַלע וואָס האָבן וואָס צו פרעגן זאָלן אַריינשרייבן אין די קובצים, און פרעגן באַ מיר נאָר פאַר דעם וואָס מען האָט געמאַכט די רשימה בכדי צו אַריינשטעלן דעם מענה אין דער רשימה, אָבער לאח"ז זאָל מען דאָס אַריינשרייבן אין די קובצים, אויף צו באַקומען אַן ענטפער, צי צוליב דעם עצם ענין פון זיין קלאָר אַז מען האָט אַ קשיא, צי אויף משנה זיין וכו'.



## מקומות שמבוארים להיפך

א.

ממענה למערכת "חידושים וביאורים בש"ס" שכתבו כמה שאלות בסימנים א-ה (ליקוט מענות קודש תשל"ח מענה רלת. וש"ט):

בהציונים ומ"מ, לפעמים מצוין גם למקומות במ מדובר באופן אחר מבפנים או גם – הפכו, בכדי להוסיף בשלימות הענין.

(44) סכ"ד (קלח, רע"א).

(45) ראה אבות פ"א מ"ו.

## ב.

משיחת יום שמח"ת תשי"ט - בלתי מוגה (שיחוי"ק תשי"ט ע' מה ואילך):

מען האָט דאָך גערעט פריער בנוגע דעם ענין פון דעם וואָס מען צייכנט אָן מאמרים. בכלל, זינט איך בין געוואָרן אַ מגי' אויף די מאמרים, האָב איך אָנגעהויבן אָנצייכענען מ"מ, די כוונה אין דעם איז געווען, וואָרום בשעת מען לערנט אַ ענין וואָס אויפן אָרט איז דאָ אַלץ בשלימות, טראָגט מען זיך ניט צו אַזוי שטאַרק, אָבער בשעת מען בריינגט פון אַנדערע ערטער, איז דאָס מערער מען זאָל אַריינקוקן, און מערער אויף לערנען מער בעיון.

אַז איך האָב געזען אַז דאָס העלפט ניט, בין איך איינגעפאלן אויף אַ נייע המצאה, און איך האָב אָנגעהייבן אָנצייכענען אַזוינע ערטער וואָס אויבן אויף, במושכל הראשון, קומט גאָר אויס אַז עס האָט ניט קיין שייכות צו דעם ענין המבואר בפנים המאמר, וואָרום במושכל ראשון איז גאָר דאָרטן אַ אַנדער ענין, בכדי אַז דאָס זאָל אפשר געבן אַ תשוקה צו נאָכקוקן, און פרעגן ביאור על שייכות הענינים.

דערוויילע האָט דאָס אויך ניט געהאַלפן, און אויך באַ די וואָס עס האָט יע אויפגעטאָן אַ תועלת אין הוספה בלימודם בעיון, איז דאָס אָבער אויך אין אַ קליינע מאָס. אמנם, אַזוי ווי עס שטייט לגבי אַ אַנדער ענין, אַז כ"ז ס'איז נאָך ניט דורך קיין הונדערט יאָר קען מען האָפן אַז דאָס וועט בריינגען דעם תועלת הנרצה.



## אי הפירוט של כמה ציונים

ממענה למערכת "יחידושים וביאורים בש"ס" שכתבו כמה שאלות בסימנים א-ה, ובין השאר, למה לא צויין ופורט בסימן א', בהענין דלדעת כמה אחרונים גם הרמב"ם ס"ל כלל דהט"ז שמה שמפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסור - שכן כתב הכסף משנה הל' מלכים פ"ג ה"ז (ליקוט מענות קודש תשל"ח מענה רלח. וש"נ):

כשמצוין המקור לספרים ובפרט לספרי כינוס דכו"כ מחברים (כשדי חמד וכיו"ב) - מובן (ברוב הפעמים) אין מפורטים בהערה המקורות שהובאו בספרים אלה - ולכן גם לא צויין ופורט הכסף משנה שהעירו עליו, כיון שהובא בהחתם סופר ושקו"ט בו ובארוכה בשדי חמד בהמשך דבריו שהובא בהערה.









## תוכן ענינים



### שיחות מוגהות

#### הביאורים

#### 6. אינם לפי כל השיטות.....

הביאורים שבשיחות לפעמים אינם לפי כל השיטות של גדולי ישראל האחרונים - כי, ישנו אופן לימוד ע"פ הסברא בפשטות, מבלי לערב בזה ולברר ולבאר השיטות של כל גדולי ישראל, אלא לומדים גפ"ת כדרוש, ורק לאח"ז נכנסים ומוסיפים בהשקו"ט ע"פ המפרשים (שהיו דורות לאחרי רש"י ותוס'). ובלימוד כזה - כל דפשיט מעלי טפי (א-ב)

השיחות אינם חייבות להתאים לכל השיטות והפירושים שיש בהענין, וגם לא לפי המבואר בשיחות אחרות - כיון שיש שבעים פנים לתורה, ויכולים לפרש כו"כ פירושים, עד לפירושים הפכיים. וה"ז דרכו של תורה - כמו שמצינו בכמה מוקמות: רש"י עה"ת מביא בכמה מקומות יותר ב' פירושים כו'; בספר מגלה עמוקות מפרש אלף פירושים על "ואתחנן"; בלקו"ת מבואר פירושים הפכיים בענין אחד; לשון הרגיל של אדמו"ר האמצעי "ודלא כנ"ל" (ג-ט)

ואדרבה - אי אפשר שכל הפירושים יהיו לפי שיטה ופירוש אחד, בלי שינויים לתשב"ר ולהלומד חסידות (י-יא)

#### 14. אינם מקיפים כל הפרטים והסוגיות.....

השיחות אינם חייבות כלל לפתור כל השאלות השייכות לכל הסוגיות שנוגעות בהענין המבואר בהשיחה, ולבאר כל מה שיש לומר בזה (שהרי אין לדבר סוף) (א-ב)

וההסברה בזה - כי מטרת הביאור היא ביאור הפס"ד וטעמיו, ולא ביאור הענין מכל צדדיו ובכל פרטיו. ועוד וג"ז עיקר - הביאורים הינם לפי הלימוד ע"פ הסברה בפשטות, מבלי לערב בזה ולברר ולבאר כל השיטות (ג)

כאשר ישנם כו"כ אופנים (ופרטים) בהענין - השיחות אינם חייבות לפרט כל האופנים האפשריים, ולפעמים - מפרטים רק ב' הקצוות (ד)

#### 15. ע"ד דיוק בשינויי הלשונות.....

כאשר מצינו שינויים בהבאת פתגם שלא ידוע הלשון בדיוק - אין לדייק בשינויי הלשונות, כי הובא תוכן הפתגם

## כללי הגהת שיחות ומאמרים

### 16. לפעמים המבואר אינו פס"ד ולמסקנא

בריבוי מקומות בשיחות המבואר הוא לאו דוקא פס"ד ומסקנא סופית ומוחלטת, כיון שהכוונה להתחיל לבאר צדדי ענין

### 16. הסגנון והתיבות קישור - של המניחים

לפעמים סגנון השיחות אינו בסגנון המיוחד של כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכן קשר הענינים זל"ז לפעמים אינם בדיוק כדרך כ"ק אדמו"ר שליט"א, ועד שלפעמים חסרות תיבות הקישור, או ביאור השייכות בין ענינים, כולל - שלפעמים הובא ענין שהוא רק ע"ד ומעין ענינה של השיחה ולא אותו הענין ממש, וכיו"ב (אף שתוכן השיחות נרשמו כראוי) - מכיון שהשיחות בלקו"ש הן הנחות שנרשמו ע"י השומעים (א-ב)

### 17. הלימוד צריך להיות באופן שיהי' מובן להשומעים

לימוד לקו"ש רבים - צריך להיות באופן שהשומעים יבינו השיחה, ומובן שאין מקום ללמוד השיחה רק כמו שהיא על אתר, בלי הוספת ביאור משיחות ומקומות אחרים

## ההערות ומראי מקומות

### 18. תכליתם

לתועלת הקוראים נוספו מתחת הגליון מראי מקומות והערות קצרות (א) התכלית בציון מראי מקומות היא - שמעורר הלומד לראות בפנים הספרים, שע"ז מיתוסף בהבנת הענין, ופועל שהלימוד יהי' בעיון יותר, כי הלימוד על אתר אינו בעיון כ"כ, ודוקא כשהלימוד הוא במקורות - הלימוד הוא בעיון יותר (ב-ג) ובכלל - בגלל המראי מקומות לומדים דברים נוספים, ובפרט שישנם ציונים לזהר ולתניא כו' [שעי"ז ניתוסף בהפצת המעיינות] (ד-ה)

### 19. ההערות - רק הערות ותו לא

ההערות - הם כשמים: הערות, ותוכנם לשלול פירוש מסולף וכיו"ב, כפי האפשרי בהערה - ותו לא, כלומר, שענינים אינו פס"ד או בירור הענין ומכל הצדדים ובכל הספקות שיכולים להסתעף מזה (א-ב)

### 21. הגהת המראי מקומות

כתיבת המראי מקומות אינו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, כי אם שסומך על הרושם שציינ המראי מקומות בלי שגיאה; אבל כ"ק אדמו"ר שליט"א מגי', מזמן לזמן, את המראי מקומות

### 23. מקומות שמבוארים להיפך

לפעמים מצויין גם למקומות שבהם מבואר באופן אחר מהמבואר בהשיחה, או אפילו הפכו - בכדי להוסיף בשלימות הענין (א)

## תוכן עניינים

בכמה מקומות צויין למקומות שבהשקפה ראשונה אינם שייכים להמבואר, בכדי שהלומדים ילמדו בעיון יותר ויחפשו השייכות בין העניינים (ב)

### 24 ..... אי הפירוט של כמה ציונים

כאשר מציינים לספרים, ובפרט לספרי כינוס דכו"כ מחברים (כשדי חמד וכיו"ב) - מובן ש(ברוב המקומות) אין מפורטים בהערה המקומות שהובאו בספרים אלה

